

Geliş Tarihi: 09.06.2020
Kabul Tarihi: 08.07.2020

ANADOLU AĞIZLARINDA GÖRÜLEN *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘çok korkmak’ DEYİMİ
ÜZERİNE

Hakan GÜLER*

ÖZET

Türkiye Türkçesinin söz varlığı yalnızca ölçünlü dilin verileriyle ölçülemez. Anadolu ağızlarında görülen ancak ölçünlü dilde yer almayan birçok söz varlığı unsuru bulunmaktadır. Bu unsurlar içerisinde Türkçenin tarihine ve zenginliğine kanıt oluşturabilecek anlatım gücüne sahip soyut ifade biçimleri bulunmaktadır. Dildeki soyut ifade biçimlerinden biri de deyimlerdir. Deyimler gelişmiş bir dilin söz varlığının temel unsurlarındandır. Türkçede deyim türleri arasında en işlek olanı değişmece yoluyla anlatım güzelliği ve özgünlüğü oluşturan deyimlerdir. Bu tür deyimler arasında *ödü sıt-* deyimini de gösterilebilir. Türkçede eşsesli iki *öd* kelimesi vardır. Bunlardan biri ‘zaman, çağ’, diğeri ise ‘safra kesesi’ anlamında kullanılır. Bu deyimini oluşturan *öd*, ‘safra’ anlamındadır. *Sıt-/sıd-* ise *sıt-* ‘kırmak, kesmek, patlamak’ fiil köküne {-(X)t-} fiilden fiil yapım eki getirilerek oluşturulmuş ‘kopmak, patlamak’ anlamına gelen bir sözcüktür. *Öd* ‘safra’ ve *sıt-/sıd-* ‘kırmak, patlatmak vs.’ sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşan *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘çok korkmak’ deyimini Türkçenin soyut kavram oluşturmadaki gücüne bir örnektir. Bu çalışmada Anadolu ağızlarında rastlanan *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘ödü patlamak, çok korkmak’ deyimini üzerine leksik bağlamda bir inceleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ağız, Lehçe, Deyim, Söz Varlığı, Öd, Sıt-

ON THE IDIOM OF THE *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘TO BE VERY AFRAID’ OF THE
ANATOLIAN DIALECTS

ABSTRACT

Some of the words that are not watched in Anatolian dialects but in the standard language are among the elements. Turkey Turkish vocabulary of formal language can not be measured only with the data. For this reason, it is necessary to reveal the mouth studies and especially the old Turkish marks on the mouths, and at least document them. Many words living in the mouth have the power of expression that can provide evidence of the history and richness of Turkish. The *öd* ‘bile’ and *sıt-/sıd-* ‘break, blast’ are to getting together *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘afraid’ abstract concept power of the Turkish. At the same time, such idioms may point to the historical depth of the language because of the fact that Turkish has built in language. This study focuses on the expression *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘afraid’ of in Anatolian dialects.

Keywords: Dialect, Vocabulary, Öd, Sıt-

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D.
hakanguler996@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2002-6227>

GİRİŞ

Anadolu ağızlarında görülen ancak ölçünlü dilde yer almayan birçok söz varlığı unsuru bulunmaktadır. Türkiye Türkçesi üzerine yapılan çalışmalarda, özellikle birçok eskicil unsuru içeren Anadolu ağızlarının dikkate alınması bugüne kadar Türk dilinde tarihsel olarak pek çok sorunun çözülmesine katkı sağlamıştır, bundan sonraki çalışmalarda da katkı sağlayacağı açıktır. Bu sebeple ağız çalışmalarının ve özellikle ağızlarda bulunan Eski Türkçe izlerin gün yüzüne çıkarılması ve belgelenmesi gerekmektedir. Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmaların sayısı bir hayli fazladır. Anadolu dışında, Balkan coğrafyası ve Irak, Suriye gibi Türklerin yaşadığı bölgeler de dâhil edilirse Türkiye Türkçesi ağızları üzerine iki yüzün üzerinde yüksek lisans ve doktora çalışması yapılmıştır. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarının dışında Anadolu'nun muhtelif üniversitelerinde lisans tezleri de yapılmaktadır. Araştırmacılar tarafından yapılmış bireysel çalışmalarla birlikte bu sayı daha da artacaktır.¹ Genel Türkçede olduğu gibi Türkiye Türkçesi ağızlarında da soyut kavramlar açısından bir zenginlik dikkat çekmektedir. Bu durum daha Orhun bengu taşlarından itibaren görülmektedir. Soyut kavramların zenginliği bir dilin gelişmişliğini, değişik anlamlarda çeşitli kavramların oluşmuş olduğunu, toplumun kültür düzeyinin yüksekliğini gösteren ölçütlerin en başta gelenidir (Aksan, 2019: 34). Dildeki soyut ifade biçimlerinden biri de deyimlerdir. Türkçede deyim türleri arasında en işlek olanı değişmece yoluyla oluşmuş deyimlerdir. Bu deyimler, kavramları mecaz yoluyla anlatım güzelliği ve özgünlüğü içerisinde belirten kalıplaşmış sözcük öbekleri ya da tümcelerdir (Aksoy, 1984: 404). Bu çalışmada Anadolu ağızlarında görülen, değişmece yoluyla oluşturulmuş bir deyim örneği olan *ödü sıtmak/ödü sıdmak* ‘çok korkmak, ödü patlamak’ deyimini üzerinde leksik bağlamda bir inceleme yapılmıştır.

1. *öd* KELİMESİ

Öd kelimesinin anlamı GTS’de ‘safra’ olarak verilmektedir. Türkçede ‘safra’ anlamına gelen *öd* dışında, özellikle Eski Türkçe alanı içerisinde daha sık kullanıma sahip olan ‘zaman, çağ, devir’ anlamında bir *öd* sözcüğü daha bulunmaktadır (Şirin, 2019: 37). Hasan Eren *ödlek* ‘korkak, tabansız, yüreksiz’ sözcüğü için; “*Türkçede ödlek yazımı da yaygın olarak kullanılır. Yerel ağızlarda hötlek, ödek, hōdek, ödelek, hōdelek, ödlek olarak da geçer. Karaciğerin salgıladığı acı sıvıya verilen öt (öd) adından -lek (ve -ek) ekiyle yapıldığı anlaşılıyor. Türkçe ödü kopmak çok korkmak sözünde de öt kökü açık olarak geçer.*” şeklinde bir açıklama yapıyor (Eren, 1999:317). Tuncer Gülensoy ise *öd*’ü; “*karaciğerin salgıladığı sarı renkte acı sıvı, safra*” şeklinde açıklamaktadır (Gülensoy, 2007).

Şen, *Bilge Kağan Yazıtında ödiğe küni tegdük üçün İfadesi Üzerine* başlıklı makalesinde bu ibarede geçen *öd*’ün safra kesesi anlamında değil zaman anlamında kullanıldığını belirterek bu ibare için yeni bir anlamlandırma teklif etmiştir: ‘*ömründe eceli geldiği için*’ (Şen, 2013: 545). Şirin ise Eski Türkçede *öd*’ün durumu üzerine şu bilgiyi vermektedir: ‘*Eski Türkçede eşyazılı ve eşsesli iki ayrı öd sözcüğü vardır. Bunlardan biri “zaman, çağ”, diğeri ise “öd, safra kesesi” anlamındadır.*’ (Şirin, 2019: 37).

¹ Çalışmanın sınırlarını aşacağı düşünülerek çalışmaların künyeleri verilmemiştir.

Öd Orhun bengu taşlarında; **BK G29-30**: Tenri yir bulgakin üçün, **ödiçe** küni tegdük üçün yağı boltı. *Gök ile yer bulandığı için, ödüne kıskançlık girdiği için düşman oldu* (Ercilasun, 2016: 572-573) şeklinde geçer. Ercilasun burada *ödiçe* kelimesi için bir de not düşmüştür:

‘Öd’ün (Safra Kesesinin) insan huyu için kullanılması konusunda krş. *Ödü kopmak. Teg-* fiilinin Eski Türkçedeki “ulaşmak” anlamından hareketle bu mana verilmiştir.’ (Ercilasun, 2016: 640).

DLT’de ise *öt* biçiminde ‘*Safra kesesi*’ anlamıyla geçmektedir (Ercilasun –Akkoyunlu 2018: 20).

Öd kelimesi çağdaş Türk lehçelerinde de görülür. Azerbaycan Türkçesinde *ödlük* ‘safra kesesi’, *öd daşı* ‘safra taşı’, *ödgovucu* ‘safra giderici ilaç’ gibi çok geniş bir kullanıma sahiptir (Akdoğan, 1999). Kazak Türkçesinde *öt* ‘safra kesesi’ (Koç vd. 2012), Türkmencede *öt* ‘safra’, *öt haltası* ‘safra kesesi’ (Ölmez, 1995), Özbekçede *öt* ‘safra’, *ötekasi yarildi* ‘ödü yarıldı, çok korktu’ (Yusuf, 1993) gibi.

öd ‘safra’ kelimesinin günümüzde gerçek ve mecaz anlamıyla hâlâ yaygın bir kullanımı olduğu görülmektedir.

2. *sıt-/sıd-* FİİLİ

Sıt-/sıd- Orhun bengu taşlarından itibaren, Eski Uygurca, Karahanlıca, Memluk Kıpçak Türkçesi, Harezmi Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi gibi tarihi lehçelerle birlikte Azerbaycan Türkçesi, Türkmence, Kırgız ve Kazak Türkçeleri gibi çağdaş lehçelerde ‘kırmak, patlatmak, kesmek, parçalamak, (orduyu) bozguna uğratmak’ gibi anlamlarda kullanılagelen *sı-* fiilinin {-X)t-} fiilden fiil yapma eki almış biçimidir. *Sı-* fiilinin tarihî ve çağdaş Türk lehçelerinde kullanılan birçok türevi mevcuttur. Örneğin, *sı-* fiil köküne {-X)n-} fiilden fiil yapım eki getirilmesiyle oluşturulan bir *sın-* ‘kırmak ya da kırılmak’ türevi mevcuttur. *Sın-* gövdesine {-d(X)} fiilden isim yapma eki getirilerek *sındı* ‘makas’; {-X)k} fiilden isim yapma ek getirilerek ise *sınık* ‘kırık’ biçimleri ortaya çıkar. *Sınık* ‘kırık’ gövdesine {+Ç(X)} isimden isim yapma eki getirilerek, bugün Anadolu’nun çeşitli ağzlarında ‘kırıkçı, çıkıkçı’ manasına gelen *sınıkçı* biçimi oluşur.

Gülensoy sözlüğünde *sı-* (hlk.) ‘kırmak’ şeklinde geçer. *Sıd-* için yine *sı-* kökünden getirerek ‘korkmak’, *sıdır-* için ise 1. *patlatmak*, *ezmek* 2. *kırmak* anlamını verir (Gülensoy, 2007). Clauson sözlüğünde *sı-* ‘kırmak’ için; *ol otun sıturdı* ‘he had the firewood broken up’² örneği verilmiştir (Clauson, 1972: 802).

Orhun Bengü Taşlarında *sı-* fiili “kırmak, tahrip etmek ve dağıtmak” anlamlarında kullanılmıştır (Ergin, 2012; Tekin, 2008; Ercilasun, 2016; Aydın, 2015).

KT G11: ...bunta urtum. Neñ neñ sabım erser beñgü taşka urtum; anar körü biliñ! Türk amtı bodun begler, bödke, körügme begler gü yañıltaçı siz? Men beñgü taş tikdim. Tabgaç kaganta bedizçi kelürtüm, bedizet(t)im. Meniñ sabımı sımadı... (Ercilasun, 2016)

² O, yakacak (yakmak için) odun kırdı (parçaladı).

...buraya yazdım ne kadar sözüm varsa bengü taşa vurdum {yazdım}; ona bakarak bilin! Şimdiki Türk milleti ve beyleri, şimdi, {bengü taşlara} bakan beyler {olarak} mı yanılacaksınız? Ben bengü taş diktim. Çin kağanından bezeyici getirttim, bezettim. Benim sözümü kırmadı... (Ercilasun, 2016)
Ercilasun *İstemi Kağan*’ın adının sı- kökünden geldiğini belirtir:

‘Bizce İstemi/Se-ti-mi, Sır Temir’in Çinceleşmiş biçimidir; çünkü Türkçedeki r sesleri Çince de genellikle düşer. Sır, sı- (kırmak) fiilinin sıfat-fiil biçimi, Temir de demir’in Eski Türkçedeki şeklidir. Temir/Temür/Demir isminin Türk tarihinde çok yaygın bir şekilde kişi adı olarak kullanıldığı malumdur. Sözlük anlamı ‘kırar, kıran’ olan sır kelimesi de bizce “muzaffer” anlamında kullanılmıştır. Sı- fiilinin “düşmanı kırmak” anlamında da kullanıldığı Yağısıyan, Sırp Sındığı gibi isimlerden bellidir. “muzaffer” ve aynı anlamdaki “mansur” kelimelerinin, İslam’dan sonra birçok hükümdarın sıfatı olarak kullanıldığı da bilinmektedir.’ (Ercilasun, 2016: 56).

Ercilasun aynı zamanda Orhun Bengü Taşlarında geçen *Türk Sir Bodun* ifadesindeki *sir* kelimesinin de ‘kıran, kırmış, mağlup etmiş, muzaffer’ anlamında anlaşılması gerektiğini savunur (Ercilasun, 2016).

Sı- fiili Uygur metinlerinde *sın-* ‘kırmak’, *sıy-* ‘kırmak’, *sıs-* ‘kırmak, koparmak’, *sıt-* ‘kırmak’, *sıyuuq* ‘kırıntı, enkaz’ ve *sınar* ‘küçük parçalar (a ayrılmak)’ biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır (Caferoğlu, 2011: 204).

KİP: ...tsun tsun **sınar** uvşanur; neng bat kılı umaz... ...*parça parça olur, ufalanır; hiç fenalık edemezler...* (Tekin, 2019)

Karahanlı dönemi eserlerinde *sı-* eylemine, **DLT** Ol otuñ **sıdı** ‘O, odun kırdı’ (Ercilasun, 2018), **KB** tilingni küdezgil tişing **sınmasun** ‘dilini koru dışın kesmesin’ (Arat, 2007) gibi şekillerde rastlanır.

Harezmi Türkçesi metinlerinden *Muinü’l-Mürid*’de; namaz içre aña kaza vaktını **sır** ‘namazın içinde hatırlarsa vakit namazını bozar’ ve kaza küngü kün bil sevabı **sınuk**. ‘Bir güne bir gün oruç tutarak kaza etmesi gerekir ancak sevabı kırılır (azalır)’ (Toparlı; Argunşah, 2018) biçimlerinde görülür.

Memlük Kıpçak Türkçesi metinlerinden *Gülistan Tercümesi*’nde; gönlün **sınuk** tutma ‘gönlünü kırık tutma’ (Ergene, 2017) şeklinde görülür.

Çağatay Türkçesi metinlerinden *Mevlana Sekkaki Divanı*’nda; **Sındurur-sin** gerdenin, her tülkü kim kılsa inat ‘Bu bakımdan inat eden tilkinin boynunu kırdırırın’ (Erarslan, 1999) biçiminde karşımıza çıkar.

EAT’de ise *Yunus Emre Divanı*’nda; **Sınmak** gerek gönlün bütin fâsiddür cümle tâ‘atün ve Cihânda bir **sınuk** saksıdan ötrü (Tatçı, 2020) şekliyle görülür.

Osmanlı Türkçesi Döneminde ise *Fuzuli Divanı*’nda; **Sındurdu** bela per ile balüm ‘Bela kolumu kanadımı kırdı’ (Gölpınarlı, 2006) şeklinde görülmektedir. *Sırpsındığı* savaşında geçen +sındığı ise ‘kırıldığı, bozguna uğratıldığı’ anlamında düşünülebilir.

Azerbaycan Türkçesinde; *sınıkçı* ‘kırıkçı’, *sındıra sındıra oynamak* ‘Bel kırarak oynamak, kıvıra kıvıra dans etmek’, *sınıq sınıq olmak* ‘Paramparça olmak’ gibi kullanımları mevcuttur (Akdoğan, 1999: 675).

Türkmen Türkçesinde; *sı-(mak)* eylemi *sın-(mak)* ‘kırılmak, vurulmak, ölmek, düşmek’; *sındı* ‘büyük makas’; *sınık* ‘kırık, kırılmış’ biçimleriyle yaşamaktadır. *boyun sın-(mak)* ‘boyun eğmek’; *qaynamı sın-(mak)* ‘kaynaması durmak, kaynaması kesilmek’ gibi deyimlerde de varlığını sürdürmektedir (Ölmez, 1995: 59).

Kırgız Türkçesinde *sı-(mak)* eylemi daha çok *sın-(mak)* ‘kırılmak’; *sındır-(mak)* ‘kırmak, yırtmak’; *sınık* ‘kırık, kırılmış’; *Sındırat* ‘kırar’ ve *sınış* ‘kırık, kırılmak’ türevleri halinde yaşamaktadır. (Yudahin, 2002). Tölögön Kasımbek uulu tarafından yazılan ve Kırgız edebiyatının ilk tarihi romanı olarak kabul edilen *Singan Kılıç* romanı *sı-(mak)* eyleminin Kırgız edebiyatında da kendisine yer bulduğunu gösterir.

Özbek Türkçesinde; *sındır-(mak)* ‘kırmak’; *sınıq* ‘kırık’; *sin-(mak)* ‘kırılmak’ biçimlerinde kullanılmaktadır (Yusuf, 1993: 306). *sı-* fiilinin örneklendirilen tarihî ve çağdaş lehçelerde ‘kırmak, kesmek, parçalamak, dağıtmak, (orduyu) bozguna uğratmak’ anlamlarında kullanıldığı görülmektedir.

3. ödü sıt-/ödü sıd- DEYİMİ VE BU DEYİMİN SOSYO-KÜLTÜREL ARKA PLANI

Ödü sıtmak/sıdmak Anadolu ağızlarında ‘çok korkmak’ anlamında sıkça kullanılan bir deyimdir. *Ödü patlamak, ödü kopmak, ödü çatlamak, ödü yarılmak* gibi kullanımları da görülür. [Çığırı *Dinar-Af.; Eğridir köyleri, Baladır *Keçiborlu, *Yalvaç-Isp.; Salda *Yeşilova-Brd.; Yukarıseyit, Bekilli *Çal, Darıveren *Acıpayam, Kösten, Honaz-Dz.; Sürez *Bozdoğan, Dalıca *Nazilli-Ay.; -Ank.; *Bor-Nğ.; *Hadım, Ermenek-Kn.; Namrun *Tarsus, *Mersin köyleri-İç.; Güzelsu *Akseki, *Korkuteli ve köyleri, *Elmalı ve köyleri-Ant.] . Bunun dışında *ödünü sıdırmak* ‘korkutmak’ biçimine de rastlanır (DS 1993: 3312). *DS*’deki gösterilen bölgeler yanlış olmamakla birlikte bazı il, ilçe ve köylerdeki kullanımları göstermemektedir. Bunun sebebi sözlüğün hazırlandığı dönemin şartlarına bağlıdır. Bir örnek olarak, *ödleri sıd-* ‘çok korkmak’ (Küçükballı, 2013: 394) deyimini Antalya ili Gazipaşa ilçesi ağızında da kullanılmakta ancak bu kullanıma *DS*’de yer verilmemektedir. Bu deyim türevleri çağdaş lehçelerde de kullanılmaktadır: Azerbaycan Türkçesi *ödü partlamag* ‘ödü kopmak, çok korkmak’ (Akdoğan, 1999), Özbek Türkçesi *ötekasi yarildi* ‘ödü yarıldı, çok korktu’ (Yusuf, 1993) gibi. *GTS*’de verilen *ödü bokuna karışmak* deyimini de *ödü sıt-* deyimiyile aynı anlam alanı içerisinde değerlendirilebilir. Burada, Türk halkının bilgi dağarcığında, insan vücudunda *öd* denen zehirli bir kesenin bulunduğu, insan çok korktuğunda bu kesenin patlayabildiği, bunun insanı ölüme götüren sonuçlarının olabildiği bilgisinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu deyimde, tıbbî bir bilginin halka mal olmuş bir sözcük birlikteliğine yansımış olması dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, bu tıbbî bilginin halkın kültürel bilgisiyle harmanlanması ve *sı-* ‘kırmak, kırılmak; kesmek, kesilmek...’ eylemiyle birlikte metaforlaşması, deyim eskiciliğini ve dildeki yerleşikliğini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Bu deyim *Eski Türkçenin Deyim Varlığı*’nda (Şen 2017) geçmese de yazıya geçirilmemiş deyimlerin zenginliği noktasında fikir vermektedir. *Ödü sıt-* deyimini değişmece yoluyla oluşturulmuş bir deyimdir. Gerçek bir olgudan değişmece yoluyla farklı bir durum bildirir hale gelmiştir. Kelime kelime çeviri yoluyla düşünüldüğünde *insanın ödü sıtmak* ‘insanın ödü patlamak’ yani bir hastalık

türü olduğu anlaşılır. Ancak bu deyim belirtiği durum ‘çok korkmak’ tır. Bu deyim Türkçenin derin bir anlam dünyasına sahip olduğu ve soyutlamanın Türk dilinde geniş bir alanı kapsadığı gerçeğine örnek teşkil etmektedir.

SONUÇ

→ Türkçede eşsesli iki *öd* kelimesi vardır. Bunlardan biri ‘zaman, çağ’, diğeri ise ‘safra kesesi’ anlamında kullanılır. Bu deyim oluşturan *öd*, ‘safra’ anlamındadır. İlk örneğine Bilge Kağan yazıtı doğu yüzü 29. satırda rastlanır. *Sıt-/sıd-* ise *sı-* ‘kırmak, kesmek, patlamak’ fiil köküne {-*(X)t-*} fiilden fiil yapım eki getirilerek oluşturulmuş ‘kopmak, patlamak’ anlamına gelen bir sözcüktür. *sı-* fiiline de ilk olarak Orhun bengu taşlarında rastlanır. Diğere lehçelere göre Türkiye Türkçesindeki kullanımı sınırlı olsa da kalıplaşmış ifadelerde kendine yer bulmaktadır.

→Türkçede somut ifadeler zamanla soyut biçime bürünebilmektedir. Türkçenin anlam dünyası ve kavram karşılımadaki üstünlüğü göze çarpar. *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘çok korkmak’ deyimini de bu duruma bir örnek teşkil eder. *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘çok korkmak’ deyiminin asıl anlamı ‘ödü patlamak’ yani hastalıkla alâkalı bir durum belirtirken zamanla halk arasında ‘çok korkmak’ anlamına bürünmüştür.

→ *ödü sıt-/ödü sıd-* ‘ödü patlamak, çok korkmak’ deyimini ve türevlerinin kullanımı özünde bir halk tıp bilgisi barındırır. *Ödü sıt-*, *ödü patla-*, *ödü kop-* gibi deyimlerde, çok korkma durumunda *öd*’ün patlayabileceği ve sıvının vücuda dağıldığı zaman ölümcül sonuçları doğurabileceğinin halk tarafından bilindiğini göstermesi önemli bir noktadır.

→ Türk dilinin unutulmaya yüz tutmuş sözcüklerini gün yüzüne çıkarmak, bu söz varlığını yok olmadan belgelemek gibi birçok sebep ağız çalışmalarını önemli kılmaktadır. Anadolu ağızları üzerine yapılacak olan benzer çalışmalarda Eski Türkçe izlerin takip edilmesi bu bakımdan önem arz etmektedir.

Kısaltmalar

KT G11 *Kül Tigin Yazıtı Güney Yüzü*

11.Satır

BK G29-30 *Bilge Kağan Yazıtı Güney*

Yüzü 29-30. Satırlar

GTS *Güncel Türkçe Sözlük*

DS *Derleme Sözlüğü*

KİP *Kuanşi İm Pusar*

DLT *Divanı Lügati’t-Türk*

KB *Kutadgu Bilig*

EAT *Eski Anadolu Türkçesi*

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Yaşar (1999). *Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine Büyük Sözlük*. İstanbul: Beşir Yayınevi
- AKSAN, Doğan (2019). *En Eski Türkçenin İzlerinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- AKSOY, Ömer Asım (1984). *Deyimler Sözlüğü II*. Ankara: TDK Yayınları.
- ARAT, Reşit Rahmeti (2007). *Kutadgu Bilig I Metin*. Ankara: TDK Yayınları.
- AYDIN, Erhan (2015). *Orhon Yazıtları*. Konya: Kömen Yayınları
- CAFEROĞLU, Ahmet (2011). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları

- CLAUSON, Sir Gerard (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford
- ERARSLAN, Kemal (1999). *Mevlana Sekkaki Divanı*. Ankara: TDK Yayınları
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (2016). *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları*. İstanbul: Dergah Yayınları
- ERCİLASUN, Ahmet Bican; AKKOYUNLU, Ziyat (2018). *Dîvânu Lugâti't -Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin)*. Ankara: TDK Yayınları
- EREN, Hasan (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Kişisel Yayınlar
- ERGENE, Oğuz (2017). *Gülistan Tercümesi*. Ankara: TDK Yayınları
- ERGIN, Muharrem (2016). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları
- Derleme Sözlüğü IX-X. (2019). Ankara: TDK Yayınları
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (2006). *Fuzuli Divanı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi
- GÜLENSOY, Tuncer (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları
- KOÇ, Kenan; BAYNİYAZOV, Ayabek; BAŞKAPAN, Fatih (2012). *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÜÇÜKBALLI, Fatih Numan (2013). *Gazipaşa (Antalya) Köyleri Ağzı*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖLMEZ, Mehmet (1995). *Türkmence-Türkçe Sözlük*. Ankara: Simurg Yayınları
- ŞİRİN, Hatice (2019). *Kül Tigin Yazıtı Notlar*. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat Yayınları
- ŞEN, Serkan (2013). Bilge Kağan Yazıtında ödiçe küni tegdük için İfadesi Üzerine. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, *Yalın Kaya Bitiği Osman Fikri Sertkaya Armağanı, Ed. Hatice Şirin-Bülent Gül, s. 541-547*.
- ŞEN, Serkan (2017). *Eski Türkçenin Deyim Varlığı*. Ankara: TDK Yayınları.
- TATÇI, Mustafa (2020). *Yunus Emre Divanı*. İstanbul: H Yayınları,
- TEKİN, Talat (2008). *Orhon Yazıtları*. Ankara: TDK Yayınları
- TEKİN, Şinasi (2019). *Kuan Şi İm Pusar*. Ankara: TDK Yayınları
- TOPARLI, Recep; Argunşah, Mustafa (2018). *Mu'inü'l-Mürîd*. Ankara: TDK Yayınları
- YUDAHİN, K.K (2002). *Kırgız Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları
- YUSUF, Berdak (1993). *Türkçe-Özbekçe ve Özbekçe-Türkçe Sözlük*. Taşkent: Özbek-Remaksa Yayınları